

Dodaars en Geoorde Fuut rond Bergen op Zoom: voorlopige aantallen in 2024

Inleiding

In 2020 telde de VWG Dodaarzen en Geoorde Futen in onze regio. We vonden toen 38 territoria van de Dodaars, waarvan 33 in het Natura-2000 reservaat Brabantse Wal. Dat was minder dan het instandhoudingsdoel (40 broedparen). Bovendien mislukte de meeste broedpogingen omdat vennen en plassen tijdens het broedseizoen droogvielen. Dit jaar was extreem nat en veel verdroogde vennen raakten weer gevuld. Zou dat Dodaars en Geoorde Fuut in gelegenheid stellen om zich te herstellen? Met die onderzoeksvraag in gedachten heeft de VWG Bergen op Zoom besloten beide soorten opnieuw te monitoren in 2024. De deelnemers voerden de vogels in op de site van waarnemingen.nl, of stuurden me een e-mail met hun gegevens.

Ik heb alle binnengekomen meldingen van Dodaars en Geoorde Fuut op een rijtje gezet. Op de Brabantse Wal werden alle vennen en plassen minstens eenmaal bezocht in april en mei, afgezien van het Grote Meer dat niet toegankelijk is. Dat ven wordt echter jaarlijks gemonitord door medewerkers van de Provincie Noord-Brabant (Franken et al. 2022), maar hun cijfers zijn nog niet beschikbaar. Vandaar dat dit voorlopige aantallen zijn. Na half mei kunnen er allerlei verplaatsingen optreden en daarom zijn alleen de cijfers tot en met de maand mei gebruikt. Tabellen met de territoria/broedparen van Dodaars en Geoorde Fuut staan naan het eind van dit document, met een bellenplot van de terreinen met territoria van de Dodaars.

Dodaars

Het Grote Meer is niet bezocht, maar was in 2020 goed voor 8 territoria. Als we aannemen dat daar in 2024 minstens evenveel territoria aanwezig waren, dan komt het voorlopige totaal voor de Brabantse Wal uit op 60 territoria. Daarvan zaten er 54 in Natura-2000 gebieden. De grootste aantallen telden we op Zoomland (acht territoria) en het Kleine Meer en Leemputten (samen zes territoria). Heel positief is dat vanaf eind april al paren hun kroost voerden op bijna alle vennen. Veel Dodaarzen brachten meerdere legsels groot. Zelfs op dit moment, eind augustus, worden nog volop kuikens gevoerd. Dat is een gigantisch verschil met 2020, toen 80-90% van de broedpogingen mislukte doordat vennen en plassen voortijdig droogvielen.

Tabel 1. Samenvatting van de territoria van de Dodaars.

Naam regio	1995/96	2020	2024
Brabantse Wal			
Buiten Natura-2000	11	5	6
Natura 2000	45	33	54
Totaal Brabantse Wal	56	38	60
Zeekleiregio			
Markiezaat, Natura-2000	33	4	6
Polders, voormalige Oosterschelde	5	21	16
Totaal Zeekleiregio	38	25	22

In het Zeekleigebied ontbreken gegevens van de krekens in het Markiezaat. Die krekens zijn in 2023 door Ton Bakker geteld. Net als in 2020 zaten er toen geen Dodaarsen in de krekens waar ze tot de eeuwwisseling broedden. Dat is niet vreemd, de waterkwaliteit van het Markiezaatsmeer is zo beroerd dat er amper eenden, futen of koeten kunnen broeden. In 2023, een nat voorjaar, bleef veel neerslag in de bovenloop van de krekens staan. Dat water is wel helder en daar vestigden zich Dodaarsen op de voormalige schorren. Ik heb aangenomen dat de score voor het Hogerwaardschor in het extreem natte 2024 gelijk was aan 2023. Ook in het Klein Markiezaat, een plas aan de voet van de Kraaijenberg die gevoed wordt door kwelwater en neerslag, water van goed kwaliteit. Daar waren drie territoria van de Dodaars, zoals in de meeste jaren. Al met al ligt het totaal aantal Dodaarsen helaas heel ver onder het instandhoudingsdoel (30 paren) voor het Natura-2000 reservaat.

In de Hogerwaardpolder was de populatie ongeveer gelijk aan die van 2020. In de Noordpolder onder Ossendrecht zaten er flink wat minder. Verder was opvallend dat daar in het natte 2024 in de loop van het seizoen geen toename te zien was. Dit in tegenstelling tot 2020 toen de aantallen er toenamen naarmate de vennen op de Brabantse Wal droogvielen.

Georde Fuut

Van die mooie soort zijn twee territoria op de vliegbasis Woensdrecht gevonden, drie paar op het Kleine Meer. Die brachten verschillende jongen groot. Na een periode van droogte duurt dat soms een jaar voordat ze daarin slagen. Van de Georde Fuut broedt de hoofdmacht normaal op het Grote Meer, waarvan ik nog geen definitieve cijfers heb. Bij een begeleid bezoek telde Teus drie paren op het Voormeer, terwijl Bram Vogels vier koppels meldde op het Achtermeer. Dat komt uit op 10 broedparen voor het Natura-2000 deel van de Brabantse Wal. Met de vliegbasis erbij zaten er dan op 12 broedparen op de Brabantse Wal, een score die al jaren niet gehaald werd.

In het zeekleigebied waren aanvankelijk twee paar aanwezig in de Hogerwaardpolder: Natuurbouw Midden, naast de boerderij, en een tweede paar in de Natuurbouw oost. Maar, na datumgrens is er altijd maar één koppel gemeld. Dat bracht wel jongen groot.

Besluit

Al met al geeft de census aan dat de vogelbevolking van de vennen zich snel kan herstellen. Ten tweede is duidelijk dat het instandhoudingsdoel van de Dodaars, dat voor de Brabantse Wal op 40 broedparen is gesteld, realistisch is. Dit seizoen werd het ruimschoots overschreden. Maar, daarvoor is het absoluut nodig dat de verdroging van de Brabantse Wal eindelijk afdoende wordt aangepakt. Voorlopig is daar geen zicht op met het huidige beleid van het Waterschap Brabantse Delta.

In het Natura-2000 reservaat Markiezaatsmeer ligt de populatie Dodaarsen al jaren ver onder het instandhoudingsdoel (30 broedparen). Die situatie zal niet veranderen zolang het water in Markiezaatsmeer in troebele soep blijft.

Met dank aan alle tellers! Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben, dan hoor ik ze graag. Een artikel over de resultaten van onze telling is in voorbereiding voor Veerkracht.

Met vriendelijke groeten,
 Hidde Bult
 31 augustus 2024

Franken F, Van der Linden J., Van Gool G. 2022. Monitoring biodiversiteit Groote Meer e.o. 2022. Rapport, Provincie Noord-Brabant.

Van Gool 2023. Dodaars en Geoorde Fuut 2023. Rapport, Provincie Noord-Brabant

Tabel 2. Dodaars, aantallen per locatie. Afkortingen en codes: Brc broedcode, 2 balts, 3 paar, 4 balts op meerdere data, 5 baltsend paar, 7 alarmerend, 9 nestbouw, 12 pas uitgevlogen jongen, n.a. nog niet aangelegd of hersteld; n.g. niet geteld.

Naam Plot of gebied	Naam plas	1996	2020	2024	Brc	Opmerkingen	Melder
Brabantse Wal, geen N-2000							
Halsteren	Vrederust Wasven	1	1	2	12		TB, JH.
	Idem, Vijverdonk	0	1	0	0	5-5 geen	JH, RH
Bergen op Zoom	Zanderijen	4	0	0	0	Ongeschikt	TB
Putte	Gemeentevijver		0	0	0	Wel in 2023	HB
Wouwsche Plantage	Steenfabriek e.o.	2	0	0	0		TB
De Melanen e.o.	Kanovijver	0	0	0	0	5/5 en 9/5.	JH, RH, JR
	Vennen noord		0	0	0	5/5 en 9/5.	JH, RH, JR
	Grachten Ligneweg	0	0	0	0	5/5 en 9/5.	JH, RH, JR
Hoogerheide	Retentiebekken	0	1	1	3	Op 14-5 2ad.	HB
	Bunkerbaan plasjes		1	n.g.		Niet bezocht	
Vliegbasis W' drecht	Afgelaten Ven	4	1	3	5		Via wrn site
Buiten Natura-2000	Totaal	11	5	6			
Brabantse Wal, binnen Natura 2000							
BrWal 1: Zoomland	Zeezuiper	6	1	7	12		TB, MT
	Plas Goeree	0	0	1	4		HvL, TB
	Nieuw Keutelmeer	n.a.	0	1	4		AG, TB
	Keutelmeer	1	0	0	0	Ongeschikt	TB
BrWal 7: M'burgh-Oost	Bloempjesven	3	3	3	5	MT: 2-3 pr	MT, TS, HvL, TB
	Meeven	1	1	1	5		MT
BrWal 8: M'burgh-West	Blaffert	n.a.	1	1	4		TB, JvK, e.a.
BrWal 9: Kooiheide	Bezinkvijver		1	3	5		JH, RH
	Paardenvan	1	1	1	7		RKv
BrWal 2: Lievensberg	Lievensberg		0	0	0	Geen reacties	JH
VOG 18 Groote Meer	Achtermeer	7	3	3	?	Raming	Niet geteld
	Voormeer	7	5	5	?	Raming	Niet geteld
VOG 19 Zwaluwmoer	Kwekerijven	0	0	1	4		MT, HB
	Talingven	0	0	0	0		MT, HB
	Zwaluwmoer	3	4	3	12		MT, JvK, HB
VOG 20 Kleine Meer	Ranonkelven	0	0	0	0	5	HB
	Granaatven	0	0	0	0	JH, ID, RKo, TB, RKv, WvD, TS, MT e.a.	
	Kleine Meer	8	0	3	12	Eerst N 1, Z 1; Later N 2, Z 1	Idem.
	Leemputten Noord	1	0	1	4	Eerst 1, later in Kl. Meer?	Idem.
	Leemputten Zuid	2	1	2	5		Idem.
Enclave Jagersrust	Beldeven	n.a.	0	0	0		Idem.
	Leemven	n.a.	0	0	0		Idem.
	Moerven	n.a.	0	1	2	Spontaan	HB

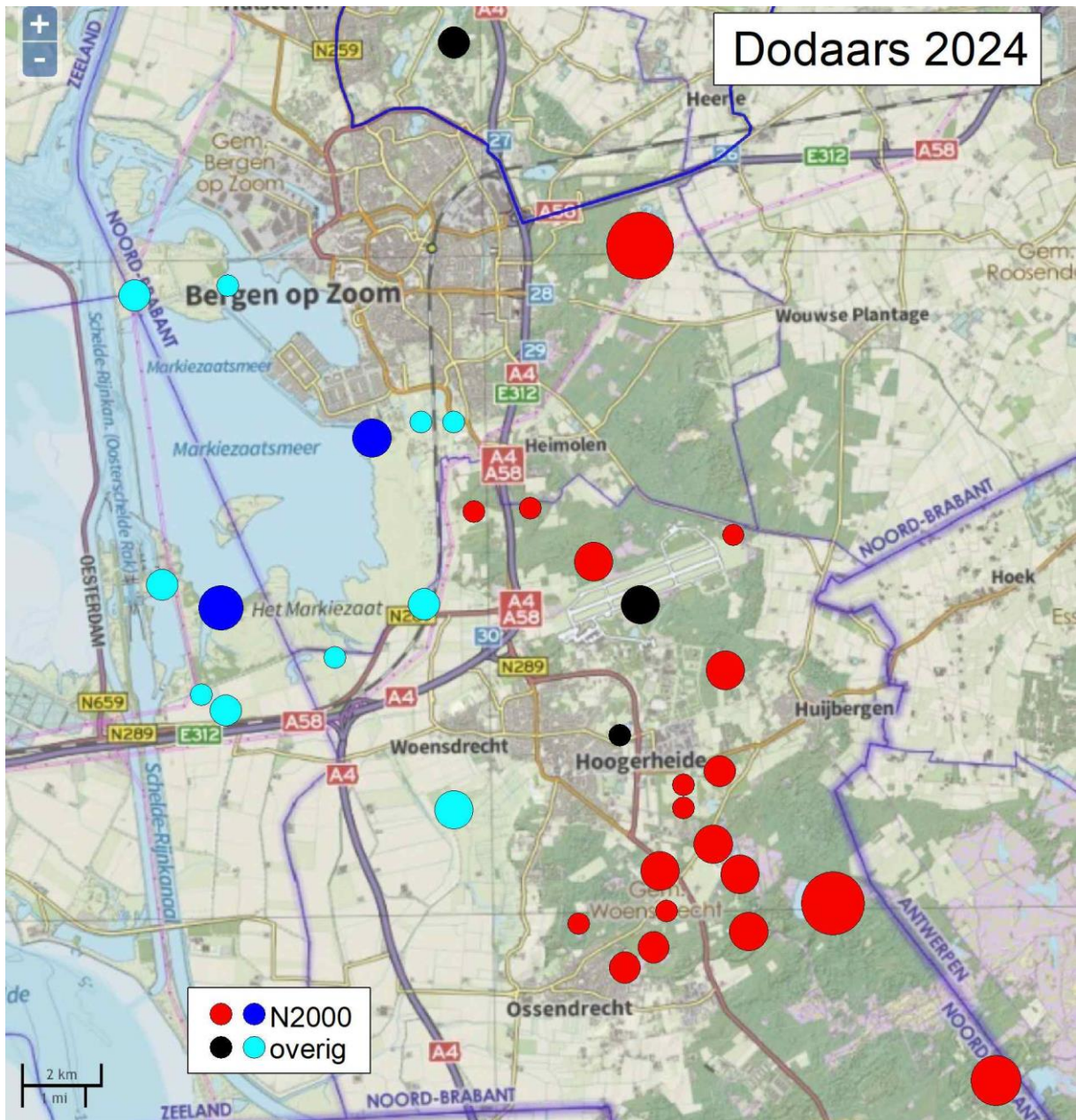
Naam Plot of gebied	Naam plas	1996	2020	2024	Brc	Opmerkingen	Melder
BrWal 11: Meiduin	"Middenvén"	n.a.	1	2	5		HB
	Boudewijn, Lelieven	0	1	2	12		HB
5: Wouwsche Plantage	Wouwsche Plantage	1	0	0	0		TB
VOG 21 Kortenhoeff	Akkerenvén		5	2	9		RKo, HB, RKv
	Bronvén	1	0	0	0		JH, RH
	Wasvén-Noord	0	0	0	0		JH, RH
	Wasvén-Zuid	1	1	1	4		JH, RH, AZ
	Vijver Theetuin	n.a.	0	1	2		JH, RH
BrWal 10: Abdijbossen	Driebloksvén	n.a.	0	1	4	Veel water	MV, HB
	Mosevén	1	3	3	5	2-3 RKo	RK, ID, JA
	Oude Wasschevén	n.a.	0	0	0	Weinig water	HB
	Volksabdijvijvers	0	0	0	0	Geen 8-11/5	ID, JA, HB
	Wasschevén	1	1	0	0	Idem.	HB, ID, JA
Landgoed Putse Moer		0	n.g.	5	12		HB
Natura-2000		45	33	54			IHD 40 bp
Totaal Brabantse Wal		56	38	60			
Buiten Brabantse Wal	Halsters laag	0	?	2	2		HvL
Zeekleiregio							
NB 1113 Markiezaat	Boskreek	30	0	0	?	Aantal 2023	Niet geteld
Hogerwaardschor	Kreken	3	0	2	?	Aantal 2023	Niet geteld
Hildernisseschor	Kikkerpoel - noord	n.a.	0	1	?	Aantal 2023	Niet geteld
Duintjes	Klein Markiezaat	2	4	3	12	JA, ID, JvK, GB, TB, EL, HB e.v.a.	
Markiezaat	Natura-2000	35	4	6		Afname	IHD 30 bp
Hogerwaardpolder	Kreekrestant west	1	2	1	12	ID, JvK, GB, TB, JH, HB e.a.	
	Natuurbouw Midden	n.a.	0	1	12		idem.
	Natuurbouw Oost	n.a.	2	1	12		idem.
	Natuurbouw West	n.a.	1	2	4	Wellicht 3e	idem.
Prins Karelpolder	Plas bij spoorlijn*	?	1	2	4	Wellicht 3e	MT, M. Sluiter
	Kortevén A58		0	n.g.	?		
NB 1322 Augustapolder	Oost	n.a.	2	1	7		TB, MT
	West	n.a.	0	1	1		MT, ID, JA
NB 1216 Noordpolder onder Ossendrecht	Calfvensche Kreek	n.a.	1	0	0		
	Sterbos - Heereweg	0	1	0	0		HB
	Plas Schenkeldijk	n.a.	2	1	4	Ook in Zuid?	TS, HB
	Zoute weg Noord	n.a.	2	1	4	Ook in Zuid?	EL, TS, HB
	Zoute weg Zuid	n.a.	2	1	12		TS, HB, EL
	Uitzicht Maareberg	n.a.	1	0	0		HB
NB 1112 Molenplaat	Natuurbouw West	1	0	0	0		JR. EL
	Plasje 1	1	0	0	2	Wel voor DG	ID, TB
	Plasje 2	1	0	0	0		ID, TB
NB 1122 Bergse Plaat	Plaatvliet	0	0	0	0		ID, JA, TB
	Snoekenpaaiplas	0	1	2	4	BMP-plot	ID, JA, TB
	Snoekplas	1	1	0	0		ID, JA
NB 1130 Kreekrak	Natuurbouw Oost	1	2	2	12		HB
Zeeklei & Laagveen	Buiten Markiezaat	5	15	16		Toename	Natuurbouw
Totaal Zeekleiregio		40	19	22		Afname	

* De plas naast de spoorlijn in de Karelpolder ligt buiten het Natura 2000-gebied Markiezaat.

Tabel 3. Geoorde Fuut, aantallen per locatie. Afkortingen en codes: Brc broedcode, 3 paar, 2 balts, 4 balts op meerdere data, 5 baltsend paar, 7 alarmerend, 9 nestbouw, 12 pas uitgevlogen jongen, n.a. nog niet aangelegd of hersteld; n.g. niet geteld.

Naam Plot of gebied	Naam plas	1996	2020	2024	Brc	Opmerkingen	Melder
Brabantse Wal, buiten Natura-2000							
Vliegbasis W' drecht	Afgelaten Ven	?	4	2	5	niet bezocht	Via wrn site
Buiten Natura-2000	Totaal		4	2			
Brabantse Wal, binnen Natura 2000							
VOG 18 Grote Meer	Achtermeer	23	0	4	12		BV
	Voormeer	23	0	3	3		TS
VOG 20 Kleine Meer	Kleine Meer	18	0	3	12	JH, ID, RKo, TB, RKv, WvD, TS, MT, HB e.v.a.	
Natura-2000		64	0	10			
Totaal Brabantse Wal		64	4	12			
Zeekleiregio							
Hogerwaardpolder	Natuurbouw Midden	n.a.	0	1	12	ID, JvK, GB, TB, JH, HB e.v.a.	
Prins Karelpolder	Plas bij spoorlijn*	2	0	0	0		MT, M. Sluiter
NB 1130 Kreekrak	Natuurbouw Oost	n.a.	2	0	0		HB
Totaal Zeekleiregio		2	2	1			

* De plas in de Karelpolder naast de spoorlijn ligt buiten het Natura 2000-gebied Markiezaat. Soms zijn daar Geoorde Futen aanwezig tussen de datumgrenzen.

Figuur 1. De verspreiding van de Dodaars op de Brabantse Wal (rode of zwarte stippen) en in de zeekleiregio (licht- of donkerblauwe stippen) per teleenheid in 2024. De aantallen voor het Grote Meer zijn onder voorbehoud.